Επιπτώσεις των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί της αστικής ανασυγκρότησης και της περιφερειακής ανάπτυξης της Ελλάδος Παρούσα κατάσταση - Προβλήματα - Προοπτικές

Της κ. **Ρόϊδως ΜΗΤΟΥΛΑ**
Δρος Ε.Μ.Π., Πολιτ. Επιστ.
και του Καθηγητού **Κωνστ. ΓΕ. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΥ**

Συνέχεια εκ του προηγουμένου τεύχους

2.5 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Όλα τα κείμενα και οι συνθήκες, που έχουν συνταχθεί για τον εκσυγχρονισμό των δομών της Ευρωπαϊκής Ένωσης συντείνουν στην άποψη, ότι το μέλλον της Ευρώπης είναι συνυφασμένο με την επίτευξη του μέγιστου βαθμού ανταγωνιστικότητας των οικονομιών των Κρατών-Μελών της. Ο στόχος αυτός θα δημιουργήσει και τις απαραίτητες σταθερές θέσεις εργασίας και την ισόρροπη ανάπτυξη του συνόλου της Ευρωπαϊκής επικράτειας. Ήδη, τα εκπονούμενα προγράμματα των Διαρθρωτικών Ταμείων, έχουν επιλέξει τις περιφέρειες στις οποίες θα δοθεί προτεραιότητα για στήριξη και μέσα σ' αυτές είναι και η Ελλάδα (Πίνακας ΙΙΙ).[22]

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής πρόκειται να εστιάσουν την προσπάθειά τους στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, χωρίς βέβαια αυτό να σημαίνει, ότι οι μεγάλες επιχειρήσεις είναι εκτός του βεληνεκούς του ενδιαφέροντός τους. Ειδικότερα τα Ταμεία έχουν ως στόχο:[23]

- Τις εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης.
- Την στήριξη των νέων ή γυναικών επιχειρηματιών.
- Την ενίσχυση της τοπικής παραγωγής (π.χ. βιοτεχνία κ.λ.).
- Την δημιουργία οικονομικών δικτύων.
- Την ενίσχυση των επιχειρήσεων, που παρέχουν χρήσιμες υπηρεσίες σε εταιρείες (π.χ. ελέγχους ποιότητας, εκπαίδευση στελεχών κ.λ.).

Οι κατευθύνσεις των αρμόδιων φορέων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση δίνουν ιδιαίτερο βάρος στην κάλυψη των περιφερειακών

22. Βλ. υποσημ. 15.

23. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Πρόγραμμα Ενημέρωσης του Ευρωπαίου Πολίτη: Η ΟΝΕ και το ΕΥΡΩ. Πώς θα μπορούσαν να προσεγγίσουν την αλλαγή οι Επιχειρήσεις. Λουξεμβούργο, 1997.

Πίνακας ΙΙΙ
Επιχειρησιακό πρόγραμμα ανταγωνιστικότητας και ανάπτυξης 2000-2006

Δισεκ. δραχμ. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	Πόροι Ε.Ε.	Εθνική συμ/χή	Δημόσια δαπάνη	Ιδιωτική συμ/χή	Σύνολο
1. Βελτίωση επιχειρηματικού περιβάλλοντος	59	24	83	46	129
2. Στήριξη και ενθάρρυνση επιχειρηματικότητας	245	153	398	598	996
3. Προώθηση επιχειρηματ. αριστείας	32	17	49	54	103
4. Τεχνολογική καινοτομία και έρευνα	84	31	115	86	201
5. Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος - προβολή της Ελλάδας ως τουριστικού προορισμού	21	9	30	26	56
6. Ασφάλεια ενεργ. εφοδιασμού και προώθηση της απελ. αγοράς ενέργειας	115	115	230	174	404
7. Ενέργεια και αειφόρος ανάπτυξη	38	38	76	89	165
8. Ανθρώπινοι πόροι	51	17	68	16	84
9. Τεχνική βοήθεια	24	14	38		38
ΣΥΝΟΛΟ	669	418	1.087	1.089	2.176

ανισοτήτων. Μία αποτελεσματική περιφερειακή ανάπτυξη θα έχει αποτελέσματα όχι μόνο στον κοινωνικό και παραγωγικό ιστό, αλλά και στον αστικό.

Πέρα από τις ευμενείς επιπτώσεις, που θα υπάρξουν για τις αστικές οικονομίες από την αύξηση των θέσεων εργασίας και την προσαρμογή των παραγωγικών τους δυνατοτήτων στις ανάγκες των νέων οικονομικών συνθηκών, αυξάνεται η πιθανότητα για περαιτέρω προσέλκυση μεταναστευτικού ρεύματος από χώρες εκτός της Ένωσης, το οποίο θα καλύψει θέσεις εργασίας, που δεν είναι σε θέση ή δεν επιθυμούν να καλύψουν οι γηγενείς κάτοικοι. Θα συνεχισθεί, λοιπόν, ο δρόμος προς πολυπολιτισμικές κοινωνίες, που θα συνυπάρχουν στον αστικό χώρο.

Μία ακόμα παράμετρος σχετίζεται με την έμφαση, που πρόκειται να δοθεί στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις. Η προσαρμογή τους στο νέο ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα στον κοινωνικό ιστό της πόλης. Παράλληλα, θα δοθεί η δυνατότητα να επιβιώσουν παραδοσιακές επιχειρηματικές και εμπορικές δραστηριότητες, μερικές από τις οποίες είναι «σήμα κατατεθέν» συνοικιών ή ακόμα και ολόκληρων πόλεων. Έτσι, δίνεται η ευκαιρία να εξασφαλισθεί η προστασία στην τοπική ιδιοσυστασία των Ευρωπαϊκών πόλεων.

2.6. Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Είναι γεγονός, ότι τα Κράτη-Μέλη της Ε.Ε. ευθύνονται για την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, τόσο του υδάτινου και του γήινου, όσο και του ατμοσφαιρικού. Ο παράγο-

ντας «προστασία του περιβάλλοντος» έχει πλέον ενταχθεί δυναμικά στα νέα προγράμματα για την περίοδο 2000-2006. Στο πλαίσιο αυτό προβλέπεται:

- Κάθε μελέτη δράσης θα λαμβάνει υπ' όψει της την ανάγκη για βιώσιμη ανάπτυξη.
- Ενίσχυση των επιχειρήσεων στη χρήση «καθαρών τεχνολογιών».
- Διενέργεια περιβαλλοντικών ελέγχων.
- Αποκατάσταση εγκαταλελειμμένων βιομηχανικών εκτάσεων.
- Διαχείριση της ποιότητας και της ποσότητας του νερού.

Μία από τις κυριάρχες ανάγκες των κατοίκων στις πόλεις, είναι η ύπαρξη ποιότητας στην καθημερινή τους ζωή. Ουσιαστικό στοιχείο της ποιότητας ζωής είναι η ύπαρξη φυσικού περιβάλλοντος.[24] Σήμερα, σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις, η πανίδα και χλωρίδα τους υπέστη αλλοιώσεις και καταστροφές. Οι παραπάνω προβλέψεις των διαρθρωτικών προγραμμάτων δίνουν ένα αισιόδοξο μήνυμα, ότι οι πολιτικές και δράσεις για την προστασία του περιβάλλοντος, όχι μόνο θα συνεχιστούν, αλλά θα ενταθούν.

Το ζήτημα της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, επίσης, ταλανίζει αρκετές ευρωπαϊκές πόλεις. Όλοι γνωρίζουν το περίφημο «νέφος» της Αθήνας, ή παλαιότερα τον «καπνό» του Λονδίνου. Με την υλοποίηση των προγραμμάτων για υιοθέτηση καθαρών τεχνολογιών, δημιουργίας βιομηχανικών πάρκων και την χρήση αντιρρυπαντικών τεχνολογιών, όπως ο βιολογικός καθαρισμός, είναι σίγουρο, ότι θα επέλθει η βελτίωση της ατμόσφαιρας των πόλεων.

Σημαντική παράμετρος του θέματος «καλύτερο φυσικό περιβάλλον στις πόλεις» θα αποτελέσει η αναπλαστική προσπάθεια, που αναμένεται να αναληφθεί στους βιομηχανικούς χώρους των πόλεων, που πλέον δεν χρησιμοποιούνται. Η μετακίνηση βιομηχανικών μονάδων σε βιομηχανικά πάρκα με βελτιωμένους όρους λειτουργίας, θα αποδώσει στον αστικό ιστό μεγάλες εκτάσεις γης, που θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καλύτερη ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Η επίτευξη ποιότητας στο φυσικό περιβάλλον του αστικού χώρου και η ανάδειξη κάθε φυσικής καλλονής, που αυτός διαθέτει, μπορεί να ευνοήσει ακόμα, και τον οικονομικό τομέα. Έχει παρατηρηθεί, ότι η εγκατάσταση επιχειρήσεων και η προσέλκυση κεφαλαίων, που δεν έχουν συγκεκριμένες γεωγραφικές δεσμεύσεις, σε μία πόλη, καθορίζεται σημαντικά από τον παράγοντα του φυσικού περιβάλλοντος και του μικροκλίματος, που η συγκεκριμένη πόλη παρουσιάζει.[25] Κατ' αυτόν τον τρόπο, αστικές περιοχές, που θα προστατεύσουν και θα αξιοποιήσουν το φυσικό τους κάλλος, θα είναι σε θέση να αποτελέσουν ελκυστικό προορισμό για επενδύσεις υψηλού επιπέδου. Κάτι τέτοιο, εκτός από την σαφή θετική επίδραση στην αστική οικονομία, μπορεί να αλλάξει και τα κοινωνικά δεδομένα μίας πόλης.

2.7. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Τα μνημεία, τα ιστορικά και τα παραδοσιακά κτίρια, οι κατασκευές και εν γένει τα πολιτιστικά γεγονότα, αποτελούν ισχυρά συστατικά ενός αστικού τοπίου.[26] Πόσο μάλλον σε μία ευρωπαϊκή πόλη με τη δεδομένη ιστορία και το πλούσιο πολιτιστικό υπόβαθρο. Ο

---

24. Βλ. Στεφάνου Ι.: Το φυσικό στοιχείο στην πόλη. Αθήνα, Ιανουάριος 1995.
25. Βλ. υποσημ. 15.
26. Βλ. Μπτούλα Ρόϊδω: Η προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς ως παράγοντας διατήρησης της φυσιογνωμίας των Πόλεων. Αθήνα, Σεπτέμβριος 1999, σ. 67-71.

τουρισμός, που αναπτύσσεται από αυτά, αποτελεί πρωταρχικό παράγοντα της οικονομίας, αλλά και της ζωής των αστικών συνόλων. Ο αστικός τουρισμός κατέχει το 28,3% της συνολικής τουριστικής κίνησης της Ευρώπης. Οι ρυθμοί ανάπτυξής του, μάλιστα, αναμένεται να φτάσουν στο 4,7%, πολύ μεγαλύτεροι από τους αντίστοιχους ρυθμούς άλλων περιοχών. Αποτελεί σημαντική πρόκληση, λοιπόν, η βελτιστοποίηση της αστικής τουριστικής βιομηχανίας με παράλληλη προστασία των αξιοθέατων και του περιβάλλοντος. Βέβαια, σήμερα υπάρχουν πόλεις, που κυριαρχούνται σε τέτοιο βαθμό από τον τουρισμό, ώστε αυτός να έχει αγγίξει τα ανώτατα δυνατά όριά του (π.χ. Βενετία). Ακόμα, διάφορες κατασκευές, όπως η οδοποιΐα και η κατασκευή σύγχρονων κτιρίων, ή η προσπάθεια για συστηματική εκμετάλλευση των χώρων, συνιστούν μεγάλη απειλή.

Η Ε.Ε. από την μία πλευρά επιθυμώντας να προστατεύσει την πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, που διαθέτει, και από την άλλη θεωρώντας την οικονομική αξία των πολιτιστικών τοπίων προφανή,[27] για την περίοδο 2000-2006 προωθεί σειρά μέτρων, που θα επιτρέψουν:

- Τον εκσυγχρονισμό και την αναβάθμιση των τουριστικών υποδομών.
- Την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και των επαγγελματικών χαρακτηριστικών όσων ασχολούνται εργασιακά με τον τουριστικό τομέα.
- Την ενίσχυση σύναψης εταιρικών σχέσεων μεταξύ επιχειρήσεων, που ασχολούνται με το αντικείμενο.
- Την θέσπιση προδιαγραφών (χωρητικότητα, περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιπτώσεις).

Τα ευρωπαϊκά προγράμματα για τον τουρισμό και τα πολιτιστικά αγαθά, αναμένεται να ενδυναμώσουν την παρουσία μνημείων, κτιρίων, κατασκευών και πολιτιστικών προϊόντων στις πόλεις, έτσι, ώστε να προστατευτούν. Ταυτόχρονα, οι νέες τεχνικές και επιχειρηματικές ευκαιρίες, που θα προκύψουν από τις δράσεις αυτές, μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά το προσφερόμενο έργο και τις υπηρεσίες. Το γεγονός αυτό μπορεί να βελτιώσει την ζωή και την οικονομική κατάσταση των πόλεων, καθώς δύνανται να προσελκυσθούν επενδύσεις. Επίσης, η πολιτιστική δράση μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως μέσο ανάπλασης υποβαθμισμένων αστικών περιοχών ή για την επαναφορά τους στο παραδοσιακό τους πλαίσιο.

Η συγκρότηση πανευρωπαϊκών δικτύων πολιτισμού θα κάνει εφικτή την ανταλλαγή εμπειριών και αποτελεσμάτων από διάφορες ερευνητικές και πειραματικές πρωτοβουλίες. Θα διευκολύνει την άμεση ενημέρωση και την άμεση ανταπόκριση στις προκλήσεις του μέλλοντος. Σε τελική ανάλυση, θα ωφελήσει σημαντικά το πολιτιστικό και παραδοσιακό στοιχείο της φυσιογνωμίας του ευρωπαϊκού αστικού περιβάλλοντος.

2.8. Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Αν και υπάρχουν αγροτικές περιφέρειες στην Ευρωπαϊκή Ένωση με ιδιαίτερα δυναμικά οικονομικά χαρακτηριστικά, στην πλειονότητά τους οι αγροτικές περιοχές εμφανίζουν δημογραφική απώλεια προς τις μεγαλουπόλεις, ανεπαρκείς θέσεις εργασίας και ελλιπείς αστικές υπηρεσίες.

Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής έχουν κατά το παρελθόν χρηματοδοτήσει αρκετές πολιτικές για τον τομέα της γεωργίας, μερικές μάλιστα καινοτόμες, όπως ο

27. Βλ. υποσημ. 11.

αγροτουρισμός. Στις προσπάθειές τους για την χρονική περίοδο που εξετάζουμε, έχουν εντάξει, επίσης, στους στόχους τους:

- Την εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας και της δασοκομίας με την υποστήριξη επενδύσεων εκσυγχρονισμού.
- Την βελτίωση των υποδομών των αγροτικών περιοχών και την προώθηση της διαφοροποίησης προς νέες δραστηριότητες, ώστε να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας.
- Την προστασία του περιβάλλοντος και της ευρωπαϊκής αγροτικής παράδοσης.

Το σημαντικότερο έργο των αναπτυξιακών προγραμμάτων θα είναι η διασύνδεση των αγροτικών με τις αστικές περιοχές, εξασφαλίζοντας στις πρώτες υπηρεσίες, που μόνο οι δεύτερες είναι σε θέση να προσφέρουν. Από την πλευρά τους οι κάτοικοι των πόλεων, θα έχουν στη διάθεσή τους τρόφιμα και φυσικές εγκαταστάσεις για τουρισμό και αναψυχή. Έτσι, επιτυγχάνεται η ισόρροπη χωροταξική ανάπτυξη του αστικού χώρου. Ειδικά μέτρα ως προς το θέμα αυτό λαμβάνονται για τις παράκτιες περιοχές και τα νησιά.

2.9. Η ΠΟΛΗ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΩΣ ΠΟΛΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί τμήμα μίας εξαιρετικά αστικοποιημένης ηπείρου. Έχει ήδη γίνει κατανοητό, ότι η Ευρωπαϊκή οικονομία σε μεγάλο βαθμό στηρίζεται στις αστικές περιοχές. Τα περιφερειακά προγράμματα, που ήδη έχουν ξεκινήσει για την περίοδο 2000-2006 επιδιώκουν την ανάδειξη των πόλεων ως πόλους περιφερειακής ανάπτυξης και θέτουν ως στόχο:

- Την ευημερία και απασχόληση στις πόλεις.
- Την κοινωνική ένταξη και την δίκαιη μεταχείριση των πολιτών.
- Την προστασία της ποιότητας ζωής στο αστικό περιβάλλον.
- Την ορθή και αποδοτική αστική και τοπική διαχείριση.

Το αστικό συγκρότημα βρίσκεται μπροστά σε μία νέα πραγματικότητα, που ιχνηλατείται από καινοφανείς καταστάσεις, συνέπεια των ταχύτατων τεχνολογικών, πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων. Ήδη, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει στην επικράτειά της πόλεις «διεθνούς ακτινοβολίας», όπως είναι το Παρίσι και το Λονδίνο, μητροπολιτικές πόλεις όπως η Βαρκελώνη και η Βιέννη, περιφερειακές πόλεις, που δε διαθέτουν το απαραίτητο δυναμικό και τις κατάλληλες υποδομές.

Σήμερα, οι πόλεις στην ευρωπαϊκή επικράτεια, εμφανίζουν σειρά προβλημάτων. Σε πρώτη θέση βρίσκεται το ζήτημα της αστικής διάχυσης. Οι αστικές υποδομές επιβαρύνονται χωρίς συχνά να ανακαινίζονται και το κόστος των μεταφορών και της κατανάλωσης ενέργειας μεγαλώνει. Τα διαρθρωτικά προγράμματα για την περίοδο 2000-2006 προβλέπουν την στήριξη επιχειρηματικών δράσεων, οι οποίες θα έχουν ως αντικείμενο την νέα χρήση των ήδη χρησιμοποιούμενων εκτάσεων και την οικιστική ανάπτυξη των ιστορικών κέντρων των πόλεων. Αυτό, σε συνδυασμό με την σύγχρονη τάση για βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων, μπορεί να επιτρέψει κάποια αισιοδοξία για την επίλυση του παραπάνω προβλήματος.

Ένα ακόμη ζήτημα, είναι εκείνο της αυξητικής τάσης του «κοινωνικού διαχωρισμού». Οι μεσαίου και μεγάλου εισοδήματος οικογένειες μετακινούνται και εγκαθίστανται στις περιαστικές περιοχές, με αποτέλεσμα ένα πλέγμα επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών να τις ακολουθούν. Αντίθετα, οι χαμηλού εισοδηματικού επιπέδου πολίτες και οι ξένοι μετανάστες, κατοικούν ή σε παραμελημένες συνοικίες του κέντρου ή σε υποβαθμι-

σμένα περιφερειακά οικιστικά συγκροτήματα.[28] Κατ' αυτό τον τρόπο διαρρηγνύεται ο αστικός ιστός και πολλά προβλήματα (εγκληματικότητα, ναρκωτικά, πορνεία) κάνουν την εμφάνισή τους. Το αποτέλεσμα είναι να τραυματίζεται γενικότερα η πόλη και να αποθαρρύνεται η προσέλκυση επενδύσεων.

Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες, που θα χρηματοδοτηθούν από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην ανάκτηση των ιστορικών κέντρων των πόλεων δίνοντας νέα ώθηση στον τουρισμό και στην οικονομική τους ζωή. Επί πλέον, η βελτίωση μέσω αναπλάσεων προβληματικών περιοχών μπορεί να τους ξαναδώσει την παλαιότερη εικόνα τους.

Τέλος, οι προσπάθειες για την κοινωνική ένταξη μεταναστών και των φτωχότερων πολιτών μέσα από προγράμματα κατάρτισης και αυτοαπασχόλησης μπορεί να δημιουργήσει μία κοινωνία ανοιχτών ευκαιριών και να έχει ευεργετικές επιπτώσεις στην ποικιλία και στην ομαλή κοινωνική ζωή της πόλης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το σύνολο των περιφερειών της Ελλάδας είναι ενταγμένο κατά κάποιο τρόπο στις προβληματικές περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πολιτικές των Διαρθρωτικών Ταμείων για την οικονομική και κοινωνική συνοχή της Ευρώπης έχουν ως κατ' εξοχήν στόχο τους την αναβάθμιση των υποδομών και την ομαλή ένταξη των περιοχών με υστέρηση στην αναπτυξιακή πορεία της Ευρώπης. Είναι, λοιπόν, δεδομένο, ότι σημαντικές δράσεις, που θα αναπτυχθούν από τους συγκεκριμένους φορείς της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα λάβουν χώρα στην Ελλάδα.

Τα αστικά συγκροτήματα του ελληνικού χώρου παρουσιάζουν συσσωρευμένα προβλήματα. Υπάρχει άναρχη αστική διάχυση εκτός των αστικών σχεδίων, επιβάρυνση του φυσικού περιβάλλοντος, ελλείψεις στις υποδομές των μεταφορών και των επικοινωνιών, ελλιπής διασύνδεση πόλεων και οικισμών μεταξύ τους και με την υπόλοιπη Ευρώπη. Τα προβλήματα αυτά έχουν επηρεάσει αρνητικά τις ελληνικές πόλεις, που από τις ειδυλλιακές εικόνες, που εξέπεμπαν στο παρελθόν, φτάνουν σήμερα να παράγουν μία μη θελκτική εικόνα.

Ήδη, η εφαρμογή κατά το άμεσο παρελθόν των πολιτικών των Διαρθρωτικών Ταμείων κάτω από διάφορες διαδικασίες, έχει να παρουσιάσει ορισμένες ευεργετικές επιδράσεις στον αστικό ιστό. Οι σημαντικές αστικές αναπλάσεις σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Καλαμάτα και αλλού, μας προσέφεραν την ανάκτηση ιστορικών κέντρων και συνοικιών.[29] Δόθηκε νέα ώθηση σε παραγωγικές δραστηριότητες, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις έγινε εφικτή η αναβίωση παραδοσιακών επαγγελμάτων και ασχολιών.

Συμπληρώθηκε η νομοθεσία προστασίας του αστικού φυσικού περιβάλλοντος και τέθηκαν οι απαραίτητες προδιαγραφές για την χρήση γης και τεχνολογίας στον αστικό χώρο. Οι ενέργειες αυτές αναμένεται να ενταθούν ιδιαίτερα με τα νέα προγράμματα. Η αειφορία στην αστική ανάπτυξη αποτελεί σταθερή επιλογή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και α-

---

28. Βλ. Μπτούλα Ρ., Παταργιάς Π., Στεφάνου Ι.: Η ανάκτηση της Φυσιογνωμίας της Αθήνας και η Περιβαλλοντική της Αναβάθμιση. Αθήνα, Οκτώβριος 1999, σ. 36-47.

29. Βλ. Μπτούλα Ρόϊδω: Η Αστική Ανάπλαση ως εργαλείο διατήρησης της Φυσιογνωμίας των πόλεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αθήνα, Δεκέμβριος 1999, σ. 11.

ναμένεται να προσαρμοσθούν προς την κατεύθυνση αυτή όλες οι αστικές λειτουργίες. Το νέφος της Αθήνας, η κυκλοφοριακή συμφόρηση της πρωτεύουσας, της Θεσσαλονίκης, του Ηρακλείου και άλλων πόλεων, μπορούν να περιορισθούν και να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα. Το παράδειγμα μίας πιο καθαρής ατμόσφαιρας θα ακολουθήσουν και οι υδάτινοι πόροι. Έτσι, η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και άλλες πόλεις μπορούν να ανακτήσουν παραλίες και κάτοικοι και επισκέπτες να επιστρέψουν σε παλαιότερες προσφιλείς τους συνήθειες.

Η προστασία του πολιτιστικού πλούτου έχει ιδιαίτερη σημασία για τις ελληνικές πόλεις, που είναι γεμάτες εκτός από φυσικά αξιοθέατα και με ιστορικά και αρχαιολογικά μνημεία. Οι δράσεις, που προβλέπονται από τα προγράμματα των διαρθρωτικών Ταμείων όχι μόνο θα τα προστατεύσουν και θα τα αναδείξουν, αλλά θα συμβάλλουν στην αποτελεσματικότερη αξιοποίησή τους. Έτσι, υπάρχει η δυνατότητα για νέα τουριστική ανάπτυξη με ευμενείς επιπτώσεις για την αστική οικονομία. Ταυτόχρονα, η καλύτερη διαχείριση του τουριστικού ρεύματος μπορεί να προστατεύσει τον παραδοσιακό χαρακτήρα των ελληνικών πόλεων.

Η αστική ανάπτυξη δίνει την δυνατότητα σε ορισμένες ελληνικές πόλεις να διαδραματίσουν ένα νέο οικονομικό ρόλο. Η Θεσσαλονίκη μπορεί να αποτελέσει την πύλη της Ε.Ε. στα Βαλκάνια. Αντίστοιχα, το λιμάνι της Καλαμάτας μπορεί να προσφέρει θαλάσσιες διασυνδέσεις με τα λιμάνια της βορείου Αφρικής. Η εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και των καινοτόμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών μπορεί να δώσει ώθηση στις αστικές οικονομίες και να αντιμετωπίσει μία σειρά κοινωνικών προβλημάτων, όπως η ανεργία και η περιθωριοποίηση.

Οι ελληνικές πόλεις, που διαθέτουν πανεπιστημιακές Σχολές (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα και άλλες) θα έχουν την δυνατότητα να αναπτύξουν επιστημονικά ερευνητικά κέντρα και να αποκτήσουν αξιόλογη πνευματική και επιστημονική κίνηση, που θα δώσει ένα επί πλέον ισχυρό χαρακτηριστικό στην προσωπικότητά τους.

Πολλές μεσαίου μεγέθους ελληνικές πόλεις αποτελούν το κέντρο μεγάλων αγροτικών περιοχών. Παρ' όλα αυτά συχνά εμφανίζονται αποκομμένες από την ενδοχώρα τους, προς την οποία παρέχουν ελάχιστες μόνο υπηρεσίες. Η διασύνδεσή τους με τις αγροτικές περιοχές βάσει των σχεδίων της Ε.Ε. για μία καινοτόμο αγροτική ανάπτυξη, μπορεί να επηρεάσει σημαντικά το χαρακτήρα και τη φυσιογνωμία τους.

Με δεδομένη την πλούσια παράδοση και ιστορία του ελληνικού χώρου, δίνεται μέσω των χρηματοδοτήσεων της Ε.Ε. η ευκαιρία στις ελληνικές πόλεις να προστατεύσουν και να αναδείξουν την ιδιαιτερότητά τους, που συμπληρώνεται από το κλίμα και τις φυσικές καλλονές, ώστε να υπάρξουν νέες προοπτικές ανάπτυξης και ευημερίας, χωρίς να τεθεί σε κίνδυνο ο ιδιαίτερος χαρακτήρας τους. Για να πραγματοποιηθεί η εξέλιξη αυτή, είναι απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός των αστικών υποδομών, η υιοθέτηση της κοινωνίας της πληροφορίας, η επαρκής διασύνδεση με αντίστοιχα Ευρωπαϊκά δίκτυα και η συμπλήρωση (όπου είναι ελλιπής) του νομοθετικού πλαισίου.

Τέλος, πρέπει να τονισθεί η ανάγκη, που απαιτείται για έγκαιρη προετοιμασία της κάθε ελληνικής πόλης να δεχθεί όλες τις προαναφερθείσες μεταβολές και να τις αφομοιώσει με τέτοιον τρόπο, ώστε να μη θιγεί στο ελάχιστο ο χαρακτήρας και η ιδιαίτερη φυσιογνωμία της.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ Κ. ΓΕ., ΒΛΑΣΣΗΣ Ι., ΔΕΛΗΘΕΟΥ ΒΑΣ.: Το Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τόμ. Α', Β' έκδ. Αθήναι, 2000.

Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Πλαίσιο Δράσης. Βρυξέλλες, 1998.

Ευρωπαϊκή Ένωση: Σχέδιο ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (ΣΑΚΧ). Noordwijk, 9-10 Ιουνίου 1997.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Ο ανταγωνισμός στις τηλεπικοινωνίες. Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Αθήνα, 1998.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Η Ανταγωνιστικότητα των Ευρωπαϊκών Επιχειρήσεων ενόψει της Παγκοσμιοποίησης. Βρυξέλλες, 1999.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Τα Διαρθρωτικά Ταμεία και ο συντονισμός τους με το Ταμείο Συνοχής - Σχέδιο κατευθύνσεων για τα προγράμματα της περιόδου 2000-2006. Βρυξέλλες, 1999.

Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης 2000-2006. Εφημ. ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. Αθήνα, 30.7.2000, σελ. 52.

ΜΗΤΟΥΛΑ Ρ., ΠΑΤΑΡΓΙΑΣ Π., ΣΤΕΦΑΝΟΥ Ι.: Η ανάκτηση της Φυσιογνωμίας της Αθήνας και η Περιβαλλοντική της Αναβάθμιση. Περιοδικό ΚΤΙΡΙΟ ΚΑΙ ΥΛΗ. Τεύχος 45. Αθήνα, Οκτώβριος 1999, σ. 36-47.

ΜΗΤΟΥΛΑ ΡΟΪΔΩ: Η προστασία της Αρχιτεκτονικής Κληρονομιάς ως παράγοντας διατήρησης της Φυσιογνωμίας των Πόλεων. Περιοδικό ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ. Τεύχος 72. Αθήνα, Σεπτέμβριος 1999, σ. 67-71.

ΜΗΤΟΥΛΑ ΡΟΪΔΩ: Οι επιπτώσεις της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης στη φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης. Διδακτορική Διατριβή, Ε.Μ.Π. Αθήνα, 2000.

ΜΗΤΟΥΛΑ ΡΟΪΔΩ: Το ιστορικο-κοινωνικο-οικονομικό και θεσμικό πλαίσιο ως παράγοντας διαμόρφωσης της φυσιογνωμίας της Αθήνας. Περιοδικό ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. Αθήνα, 2000, τεύχος Νο 20 σελ. 98-102 και τεύχος Νο 22 σελ. 122-125.

ΠΟΛΥΖΟΣ Γ.: ΟΙ Έλληνες της Μικράς Ασίας τεράστια οικονομική δύναμη. Η πολεοδομική διαμόρφωση με την προσφυγική πλημμυρίδα. Περιοδικό ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ. Αθήνα, 26.4.1973.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Ι., ΜΗΤΟΥΛΑ Ρ., ΚΑΚΛΕΑΣ Χ.: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας: Οι εφαρμογές, η υφιστάμενη πρακτική τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οικονομικές παράμετροι, τα νομικά, τεχνολογικά και διοικητικά εμπόδια. Περιοδικό ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ, ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ. Τεύχος Νο 23. Αθήνα 2001, σ. 22-32.

ΣΤΕΦΑΝΟΥ Ι., ΜΗΤΟΥΛΑ Ρ.: Σύγχρονες πόλεις αλλάζουν φυσιογνωμία. Η πολιτική της προώθησης της Ανταγωνιστικότητας και της Απασχόλησης επιδρά σημαντικά στα χαρακτηριστικά των αστικών κέντρων, καθώς αλλάζει η ζωή των κατοίκων τους. Περιοδικό ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ. Φ. 26 (2356). Αθήνα 1.7.1999, σελ. 128-132.

ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΙΚΗ, ΜΗΤΟΥΛΑ ΡΟΪΔΩ: Οι διατάξεις του Συντάγματος του 1975 προστατεύουν τη φυσιογνωμία της ελληνικής πόλης. Περιοδικό ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΤΕΕ. Αθήνα, 15.5.2000.

ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ ΑΛΙΚΗ: Πολεοδομικό Δίκαιο. Ε.Μ.Π. Αθήνα, 1997.